

Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

„Institucionalizace výuky češtiny a její význam v Rakouské armádě“

Praha 2019

prof. plk. v. v. Mgr. PhDr. Josef A. K. ERNST, MBA, Ph.D.

Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

**„...přední péče má se obrát k
důkladnému naučení se jazyku
německému, jakožto k službě
nejpotřebnějšímu; na to však ihned
má jít *ex officio* jazyk český, protože
to je vůle zeměpána..“**

(František Josef hrabě Kinský)

**Albrecht z Valdštejna,
vévoda frýdlanský**

**Josef Václav Liechtenštejn,
velící generál na Moravě**

Tři stupně vzdělávacích ústavů:

▪ nižší:

- Vojenské sirotčince
- Plukovní vychovatelské domy
- Vojenské nižší reálky

▪ střední:

- Vojenská pěstounská škola
- Šlechtického kadetního sboru
- Kadetní školy
- Vojenské vrchní reálné školy
- další zařízení

▪ vyšší:

- Šlechtická vojenská akademie
- Tereziánska (Savoyská) rytířská akademie
- Tereziánská vojenská akademie
- (Národní akademie obrany)

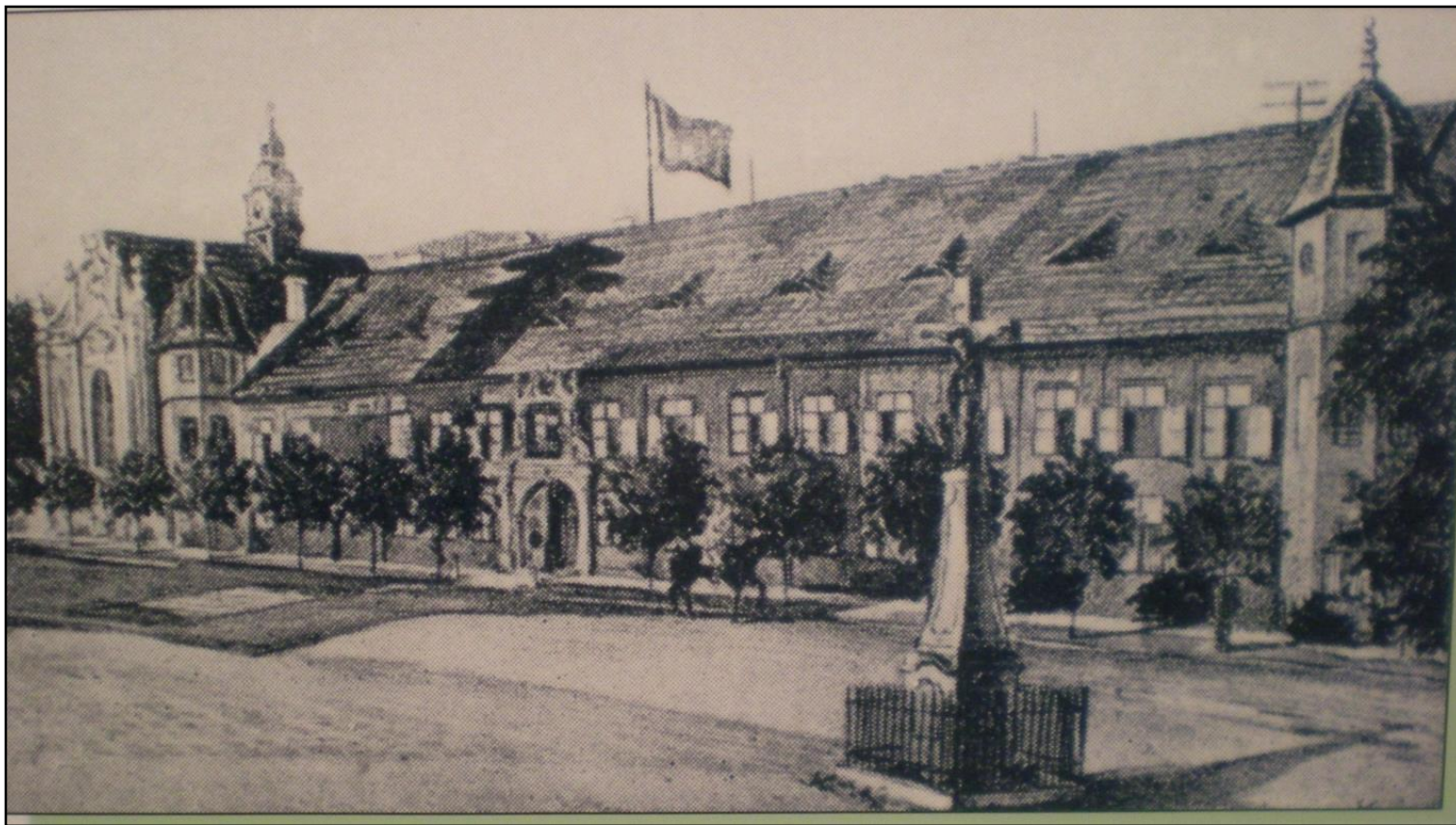
Vedle **Inženýrské školy** byla zde umístěna tzv. **Pěstounská škola**
(Kolorovaný obraz od Eduarda Gurka kolem 1820)

Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

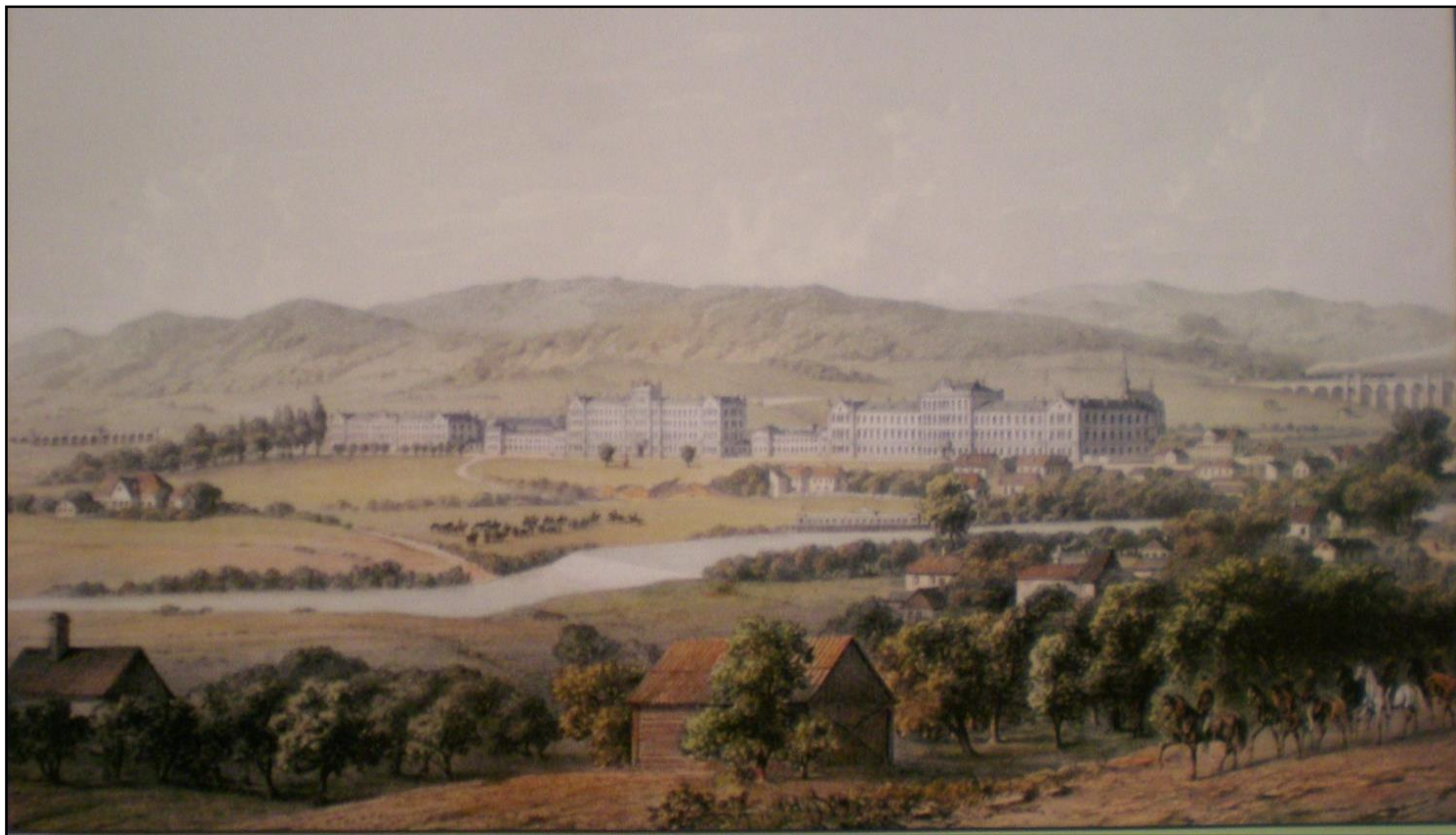
C. a. k. pěchotní kadetní škola v městské části Brna, Královo pole

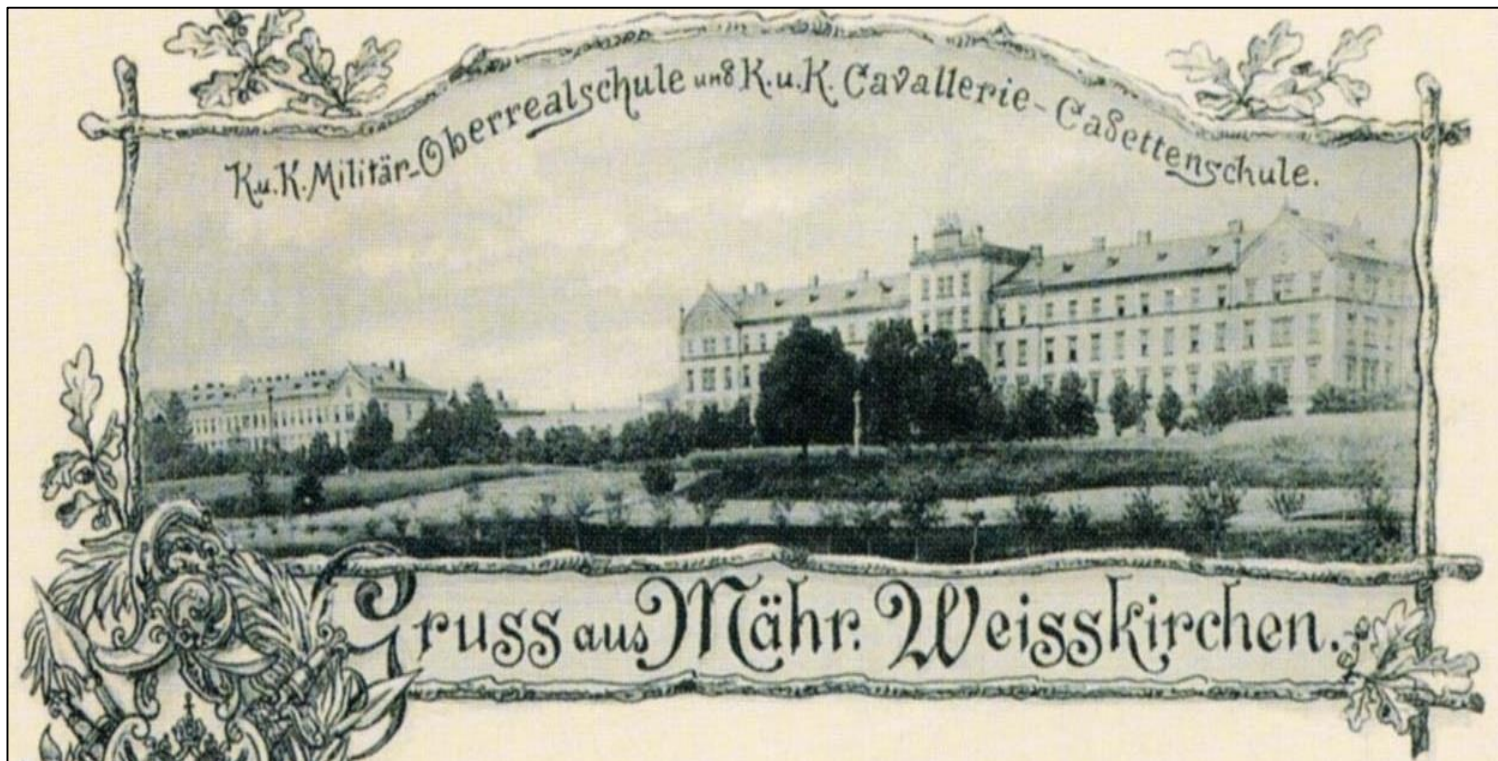
Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

C. a k. Vrchní vojenská reální škola v Hranicích

Hranice - dnes je to sídlo 71. mech. praporu

C. a k. pěchotní kadetní škola v Praze

Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

k.u.k. Infanteriekadettenschule Prag

1869 Divisionsschule der 9. Infanterie-Truppen-Division
1875 k.u.k. Infanteriekadettenschule

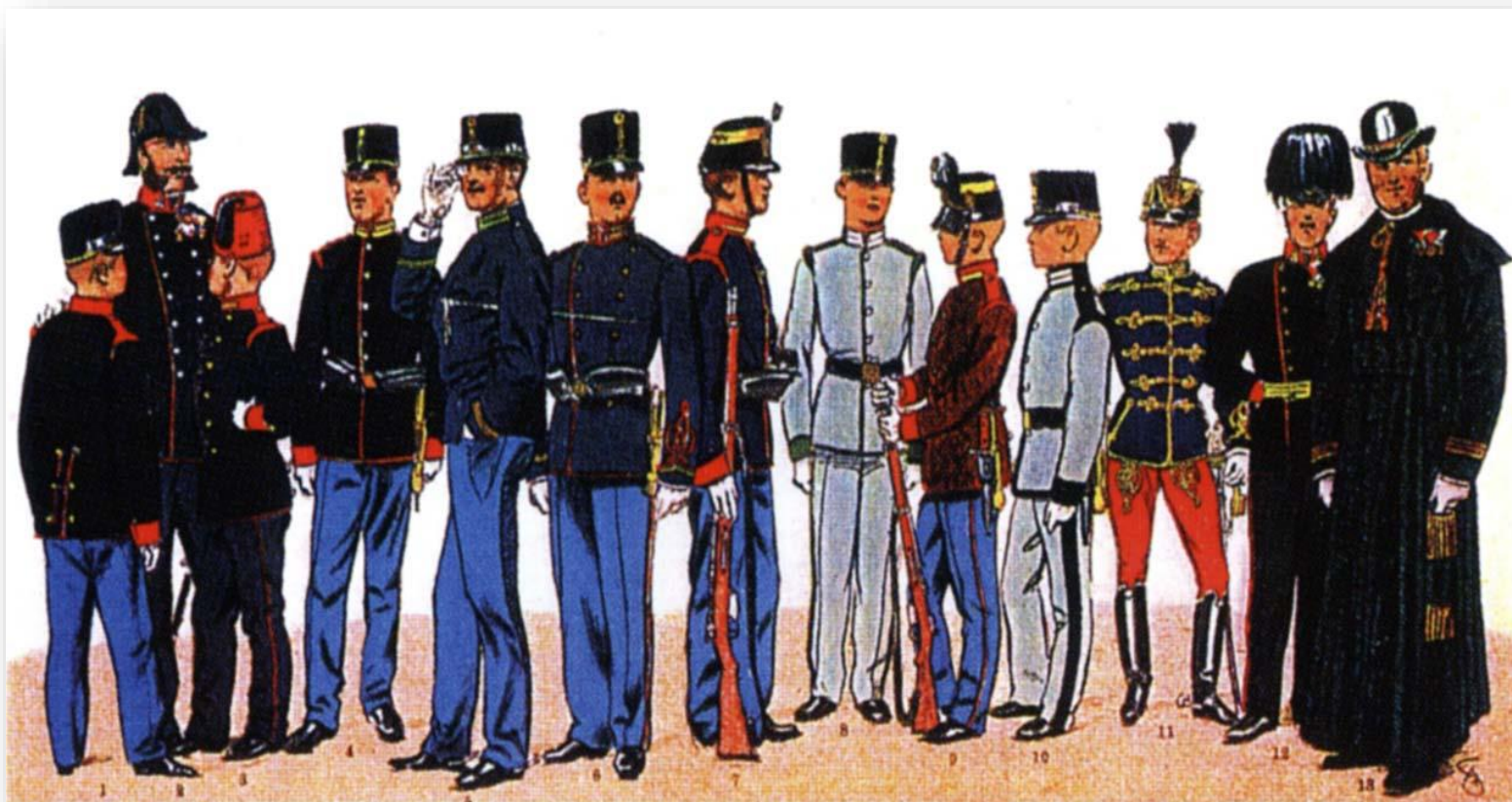
Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

**Dřívější pražská kadetka
pěchoty je dnes sídlo
Ministerstva obrany**

Uniformy studentů a důstojníků různých vzdělávacích zařízení

Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

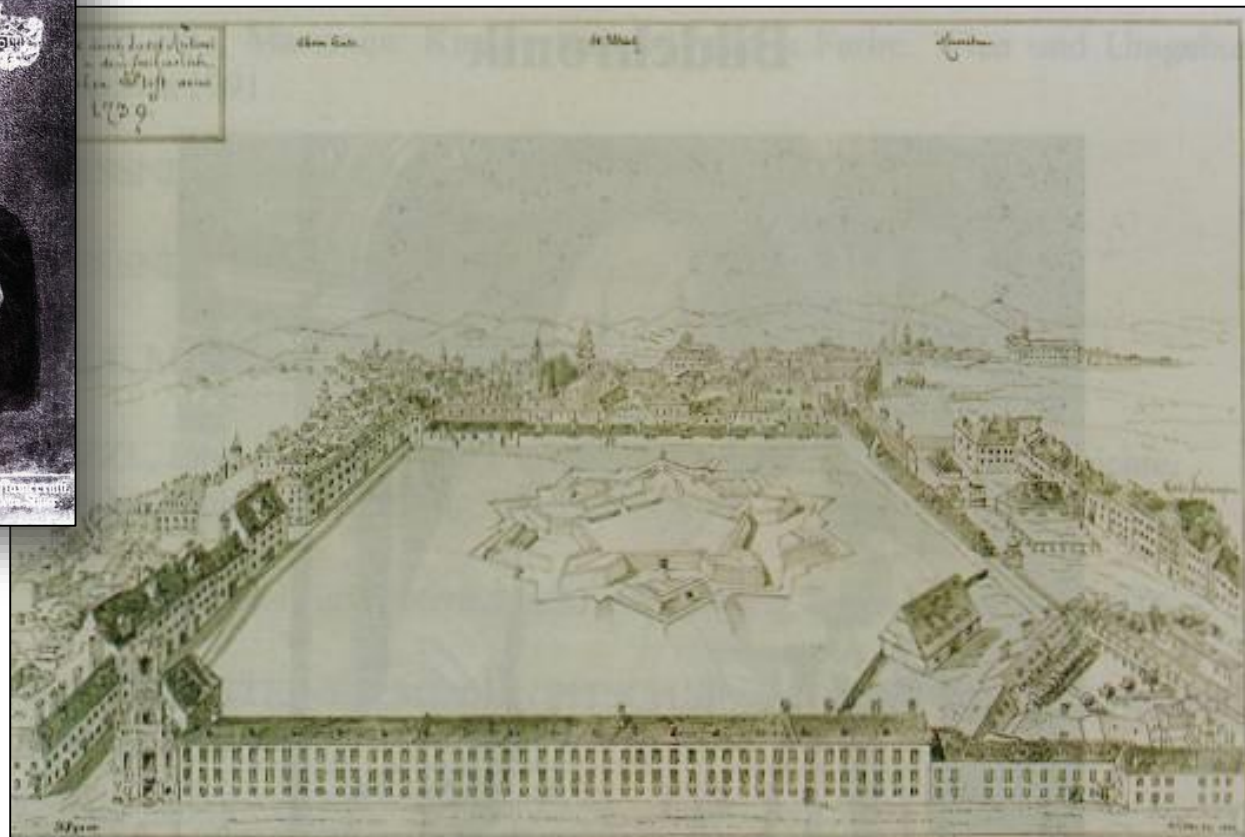
Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

Ústav důstojnických
dcer v Hernalsu
(část ve Vídni).

Jan Konrad
z Richthausenu,
svobodný pán
Chaos

Kasárna Stiftgasse („Stiftskaserne“) v roce 1739

Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

Dnešní komplex budov Akademie národní obrany

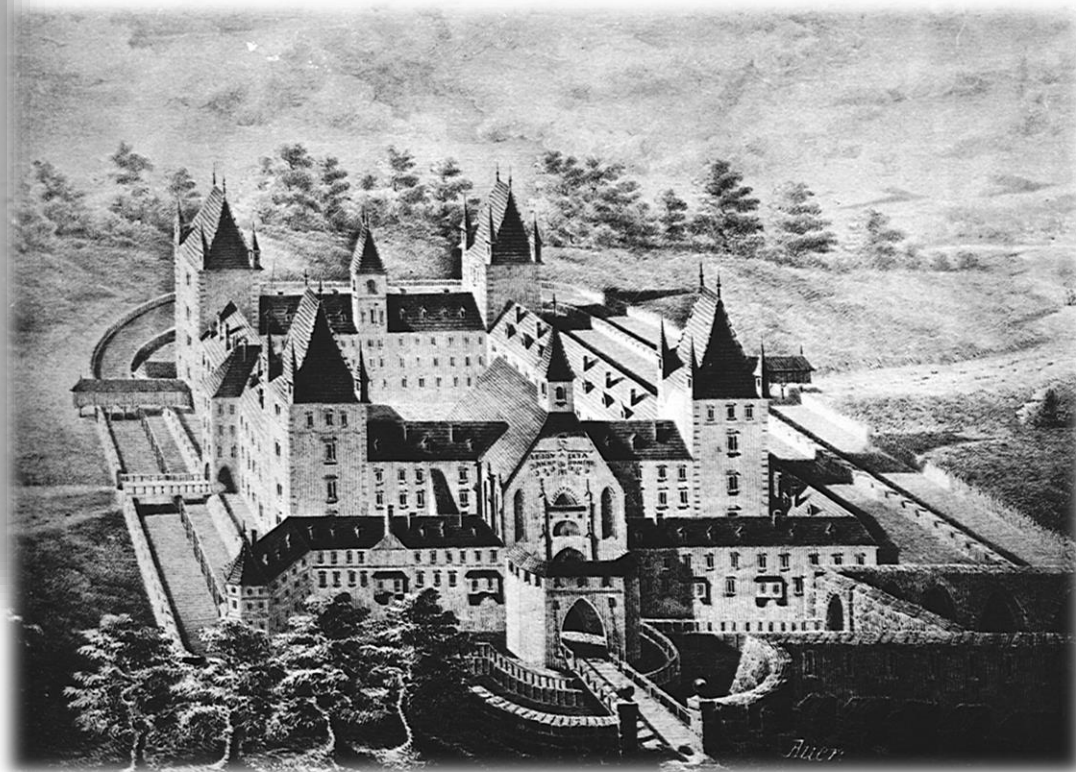

Tereziánská rytířská akademie, tzv. *Favorita*,
po novostavbě roku 1687

**Císařovna
Marie Terezie**

Bývalý hrad Babenberského rodu

Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

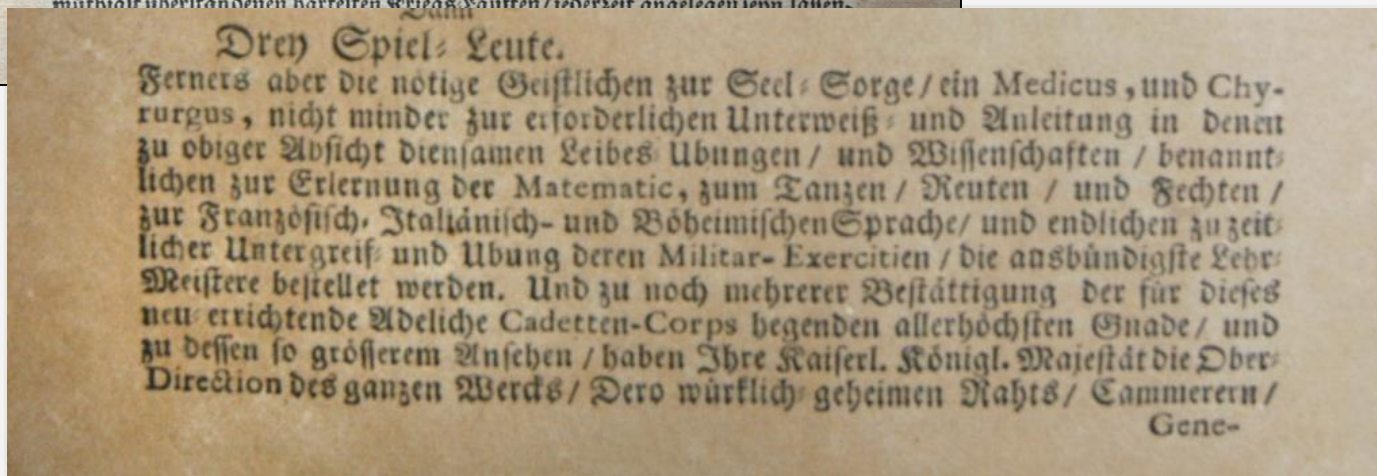
Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

Benachrichtigung

Von der auf allerhöchste Anordnung Ihrer
Kaiserl. Königl. Majestät, in der Wienerischen Neustadt
errichtenden Adelichen Militar-Academie.

Wit was grosser Vorsicht, unerschrockener Standhaftigkeit / und äusserster Bemühung Sich Ihre glorwürdigste Regierende Kayserlich: Königl. Majestät/ Unsere allergnädigste Kayserin/ Königin / und Landes: Fürstin/ die ungefränckte Erhaltung / und die allgemeine Wohlfahrt dero sammentlicher Erb: Königreichen / Fürstenthumen / und Landen / auch so gar mitten unter denen so gleich im Anbeginn dero angetretener schweren Regierung großmüthig überstandenen härtesten Kriegs: Künften / jederzeit anzuwenden sein lassen.

Drey Spiel: Leute.

Ferners aber die nötige Geislichen zur Seel: Sorge / ein Medicus, und Chyrurgus, nicht minder zur erforderlichen Unterweiss: und Anleitung in denen zu obiger Absicht diensamen Leibes: Übungen / und Wissenschaften / benanntlichen zur Erlernung der Mathematic, zum Tanzen / Reuten / und Fechten / zur Französisch, Italiänisch- und Böhemischen Sprache / und endlichen zu zeitlicher Untergreif: und Übung deren Militar- Exercitien / die ausbündigste Lehr: Meistere bestellet werden. Und zu noch mehrerer Bestättigung der für dieses neu: errichtende Adelige Cadetten-Corps begenden allerhöchsten Gnade / und zu dessen so grösserem Ansehen / haben Ihre Kaiserl. Königl. Majestät die Ober: Direction des ganzen Wercks / Dero würklich: geheimen Rahts / Cammerern /
Gene-

Zakládací listina
Vojenské akademie ve
Wiener Neustadtu
(Vídeňské Nové Město)

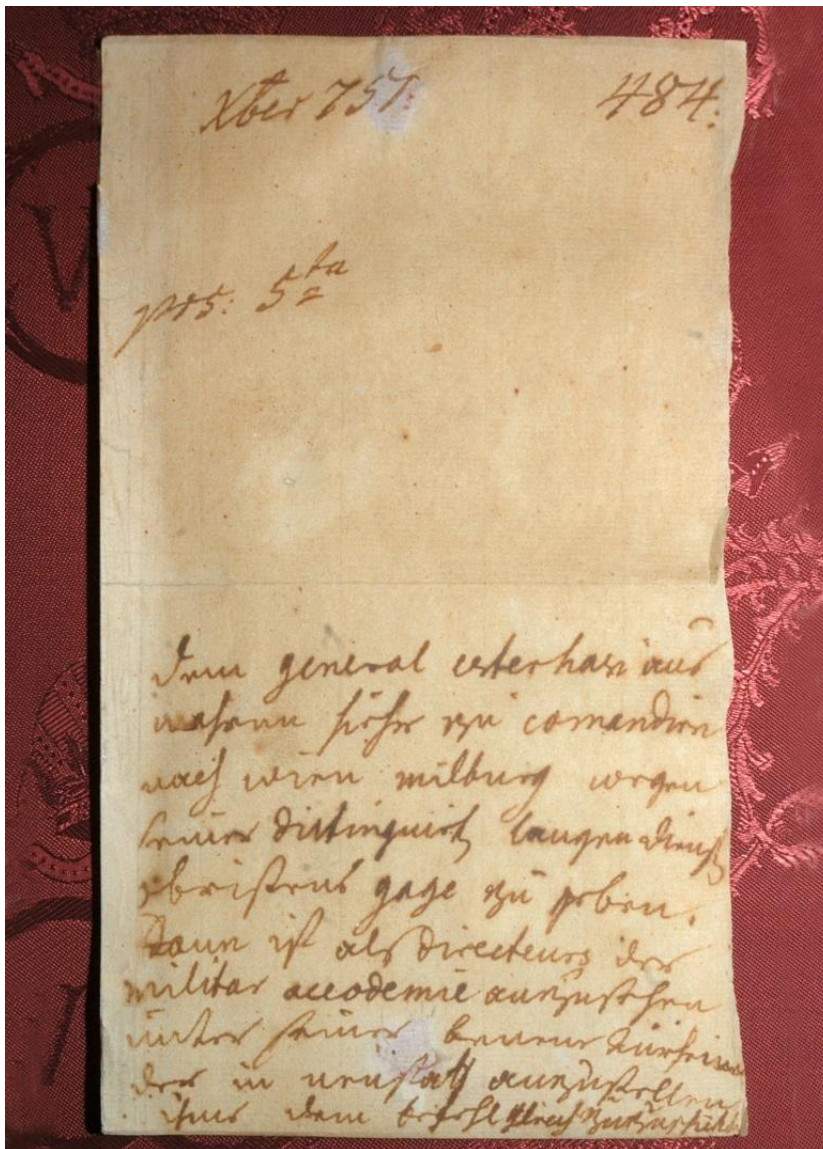
Polní zbrojmistr hrabě *Daun*, první vrchní ředitel.
Polní maršal hrabě *Thuerheim*, první lokální ředitel

Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

Personální rozkaz
Marie Terezie

Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

Pěstounská škola a Kadetní dům byly r. 1769 spojeny pod jménem *C. k. Teréziánská vojenská akademie*

Akademie=Verfassung 1775

§. XII.

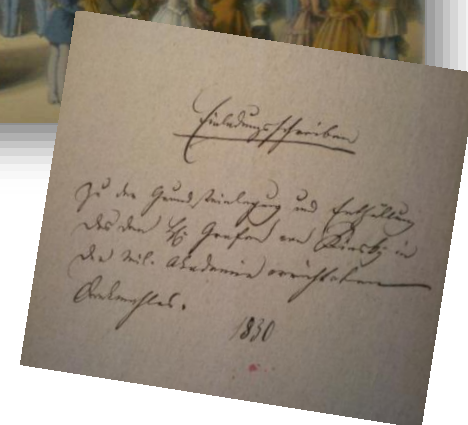
“Denen böhmischen Sprachlehrern wird die Macht eingeräumt, ihre unterhabenden Schüler, da selbe annoch zu denen niedrigeren Klassen gehören, bey Nachlässigkeiten in Erlernung ihrer Aufgaben, auch wegen sonstigen üblen Verhaltens, öffentlich in der Schule knien zu machen, den Abbruch einer oder zweyer Speisen, auch die Entziehung der Rekreationszeit, durch einen schriftlichen Zettel anzuordnen.”

**František Josef hrabě
Kinský z Vchynic a
Tetova**

**Pozvánka k položení základního
kamene a odhalení pomníku
chvályhodného Kinského, 1830**

**Pomník Kinského
v páрку Vojenské
akademii stojí
ještě dnes**

*“Pochovejte mne
uprostřed mých
chovanců, které jsem
nade všechno miloval,
kterým jsem nejkrásnější
léta mého žití věnoval!”*

Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

Tereziánská vojenská akademie dnes

Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

Kasárna Stiftgasse

Jan Václav Pohl

- sám hovořil česky jen s velkými obtížemi
- učil češtinu např. císaře Josefa II.

▪ obrozenský purismus / brusičství = záporná stránka jazykovědných snah

- Jan Václav Pohl
- neologismy jazykových brusičů

skokotnosta

taneční mistr

letodník

kalendář

zpěvořečnost

poezie

zpěvomluvec

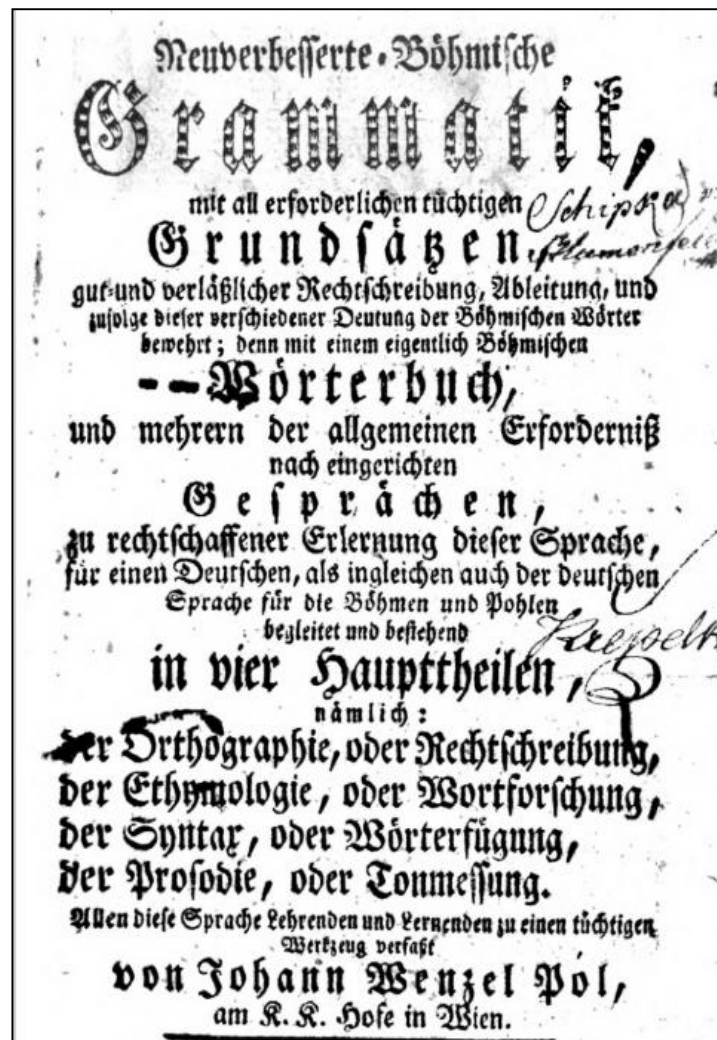
básník

právonosta

advokát

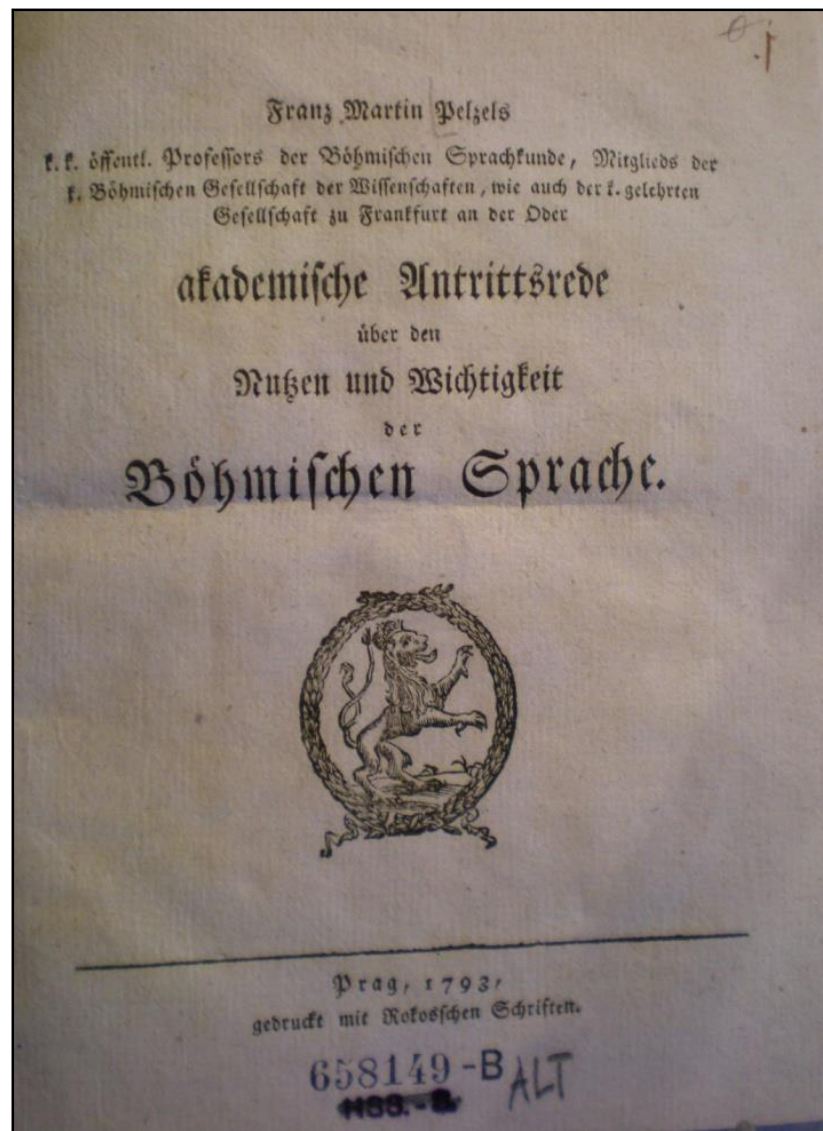
městonosta

purkmistr

1793 byl **František Martin Pelcl** jmenován prvním profesorem českého jazyka na Pražské univerzitě

Josef Valentin Zlobický 1772-1775: Profesor češtiny na Vojenské akademii ve Vídeňském Novém Městě a od roku 1775 první profesor češtiny na vídeňské univerzitě.

Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

Krátký Výtah
wšseobecne
S y s t o r y e
přirozených Wěcy
mimo
P ř j l e p k u
některých
paměti hodných Příběhů
E
wšseozitečné Potřebě
ceřšho Sazyka
w Cěsarstě Králowstě Tereshánské wogenské
Akademji
w nowém Měste
nawrzeny
ob
M a x i m i l i a n a Š i m e k a
Kádu Cěstol pobožných.

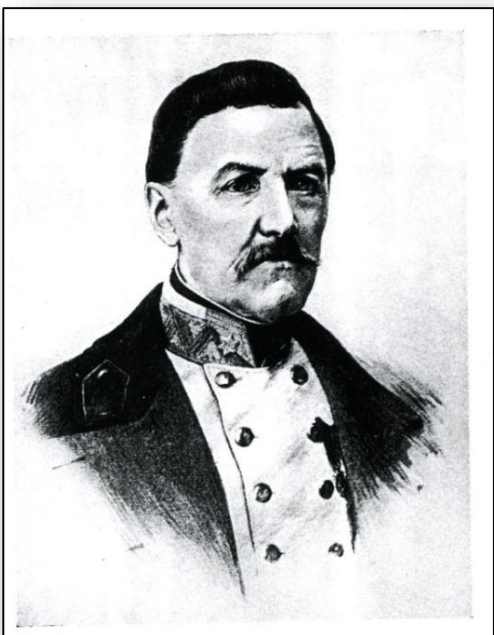

we Wjdni
K dostání v Hermanna Josefa Krúchtena Knjžare
w Seizerhofě. 1778.
252258 - D
FID.

Kurzer Auszug
einer allgemeinen
G e s c h i c h t e
der natürlichen Dinge
nebst einem
A n h a n g e
einiger
merkwürdigen Begebenheiten
zum
gemeinnützigen Gebrauche
der böhmischen Sprache
in der kais. Ebn. theresianischen Militärakademie
zu Neustadt
entworfen
von
M a x i m i l i a n Š i m e k
aus dem Orden der frommen Schulen.

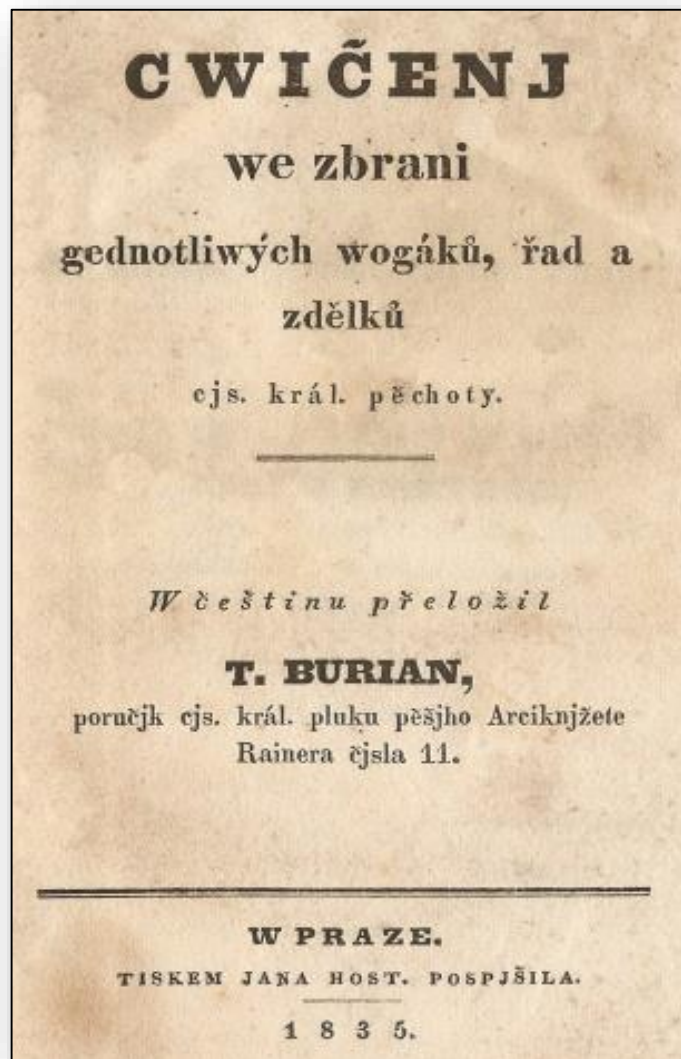

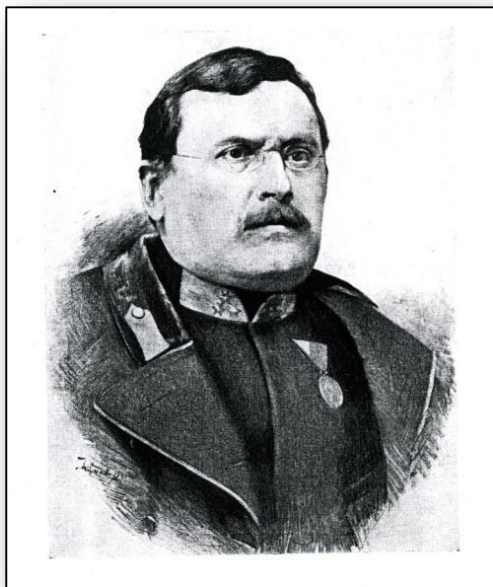

W i e n ,
verlegt bey Hermann Joseph Krúchten, Universi-
táts-Buchhändler im Seizerhof, 1778.

Maximilian Václav Šimek: „Krátký výtah...“

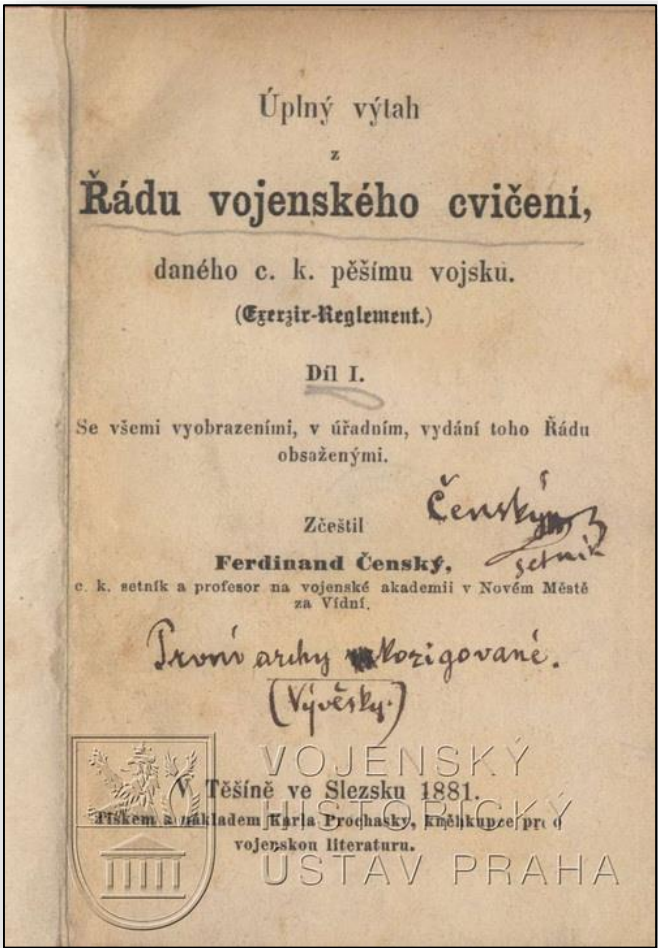

Tomáš Burian –
důstojník, učitel a překladatel
různých vojenských předpisů

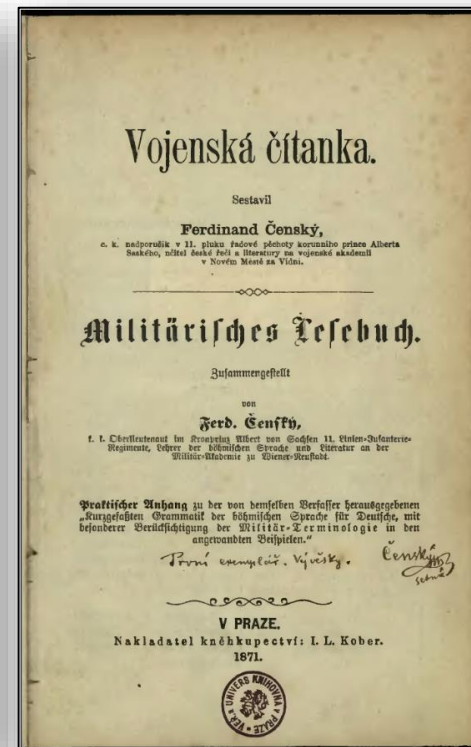
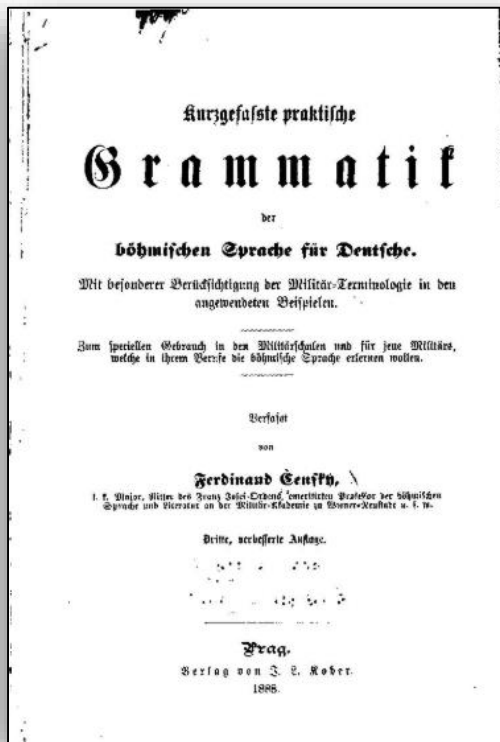
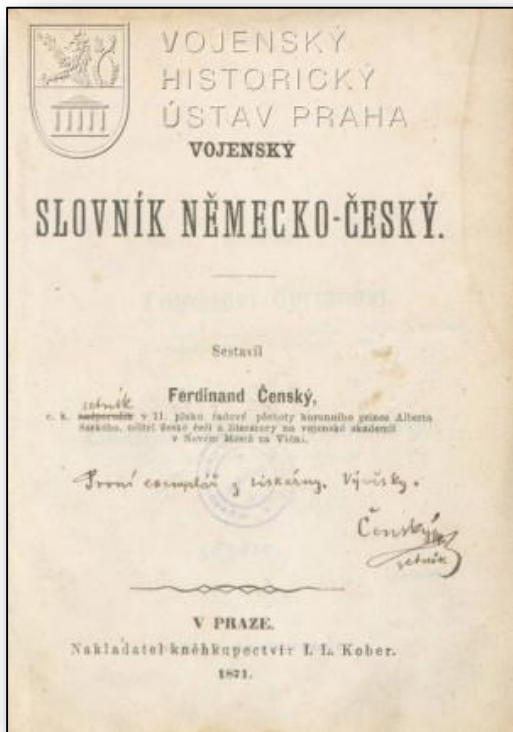

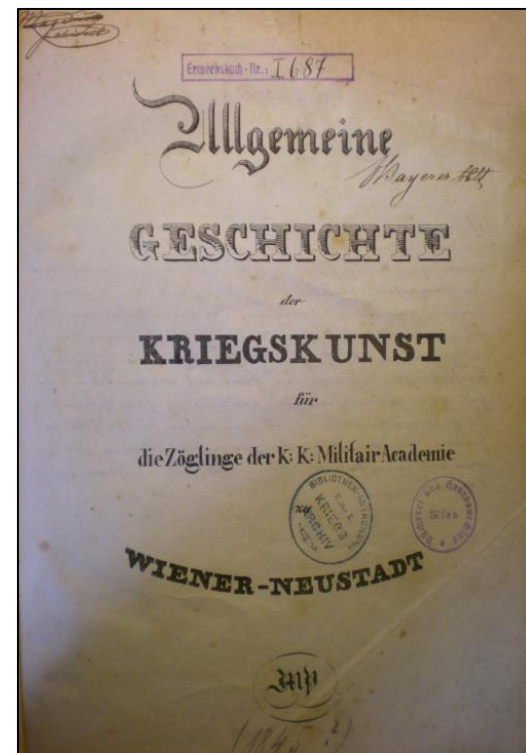
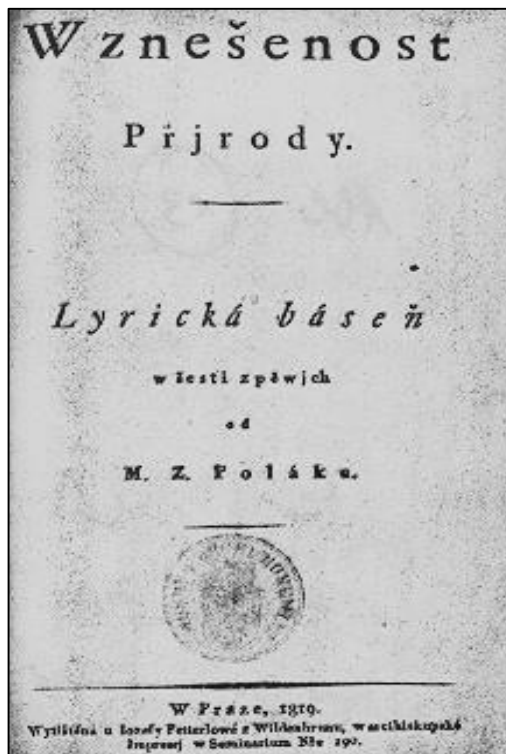
**Ferdinand Čenský -
důstojník, učitel a průkopník české
vojenské terminologie**

Ferdinand Čenský: Jeho „produkty“ byly oficiální učební knihy na všech vojenských vzdělávacích ústavech

**Milota Zdirad Polák: Generálmajor, učitel a jako básník
zakladatel českého romantismu.**

Jiří Gruša, který sám jako básník ocenil Polákovo dílo

Význam spolupráce ukazuje fotografie při příležitosti prezentace knihy na Rakouském kulturním fóru.

Rakouská společnost pro jazyk a kulturu (ÖGSK)

Österreichische Gesellschaft für Sprache und Kultur (ÖGSK)

Děkuji Vám za pozornost

